

Határozatok Tára

EVGENI TANCHEV
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2018. szeptember 20.¹

C-430/17. sz. ügy

**Walbusch Walter Busch GmbH & Co. KG
kontra
Zentrale zur Bekämpfung unlauteren Wettbewerbs Frankfurt am Main eV**

(a Bundesgerichtshof [szövetségi legfelsőbb bíróság, Németország] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„Fogyasztóvédelem – A 2011/83/EU irányelv 6. cikkének (1) bekezdése és 8. cikkének (4) bekezdése – Tájékoztatási követelmények távollevők között kötött és üzlethelyiségen kívül kötött szerződések esetében – A 2011/83 irányelv 8. cikke (4) bekezdésének hatálya és az információk megjelenítésére korlátozott helyet vagy időt biztosító távközlő eszköz révén megkötött szerződésekre vonatkozó tájékoztatási követelmények módosulása – Az elállási jog gyakorlásának részleteit illetően hiperlinkre utaló reklámkatalógus – A 2011/83 irányelv 6. cikke (1) bekezdésének h) pontjában és I. mellékletének B. részében rögzített elállásnyilatkozat-minta közlésének kötelezettsége – A Charta 16. cikke és a vállalkozás szabadsága – A reklámtevékenységgel összefüggésben a véleménynyilvánításnak és a tájékozódásnak a Charta 11. cikkén alapuló szabadsága”

I. Bevezetés

1. A jelen ügy tárgya lényegében a 2011/83/EU irányelv² 8. cikkének (4) bekezdésében szereplő „olyan távközlő eszköz [...], amelyen az információk megjelenítésére korlátozott hely vagy idő áll rendelkezésre” fordulat értelmezése, vagyis hogy milyen feltételek esetén módosulnak a 2011/83 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésében foglalt olyan tájékoztatási követelmények, amelyek kereskedő általi teljesítéséig a fogyasztót a távollevők között kötött szerződés vagy üzlethelyiségen kívül kötött szerződés nem köti.

2. A 2011/83 irányelv hatályon kívül helyezte mind az üzlethelyiségen kívül kötött szerződések esetén a fogyasztók védelméről szóló, 1985. december 20-i 85/577/EGK tanácsi irányelvet,³ mind pedig a távollevők között kötött szerződések esetén a fogyasztók védelméről szóló, 1997. május 20-i 97/7/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvet,⁴ ezáltal egyetlen, teljes mértékű harmonizációt célzó eszköz

¹ Eredeti nyelv: angol.

² A fogyasztók jogairól, a 93/13/EGK tanácsi irányelv és az 1999/44/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról, valamint a 85/577/EGK tanácsi irányelv és a 97/7/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2011. október 25-i európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2011. L 304., 64. o.).

³ HL 1985. L 372., 31. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 1. kötet, 262. o.

⁴ HL 1997. L 144., 19. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 3. kötet, 319. o.

keretében egyszerűsítette, és tette naprakésszé az említett irányelvek által védett jogokat.⁵ Ez a 2011/83 irányelv 8. cikke (4) bekezdésének elfogadásához vezetett, következésképpen ez az első alkalom, hogy a Bíróságnak a távollevők között kötött szerződésre történő alkalmazása szempontjából értelmeznie kell az „olyan távközlő eszköz [...], amelyen az információk megjelenítésére korlátozott hely vagy idő áll rendelkezésre” fordulatot.

3. Közelebbről, az olyan kereskedő, amely vízhatlan kabátok értékesítése céljából magazinokban (kitéphető postai megrendelőlapot tartalmazó) reklámkatalógusokat helyezett el, azzal érvel, hogy jogosult a 2011/83 irányelv 8. cikkének (4) bekezdésére hivatkozni. Ebből következően előadja, hogy a kabátok értékesítésére irányuló, távollevők között kötött szerződések megkötését megelőzően a fogyasztókat a 2011/83 irányelv 6. cikke (1) bekezdésének h) pontjában meghatározott további részletekről nem, hanem kizárólag az őket megillető elállási jogról köteles tájékoztatni. A 2011/83 irányelv 8. cikke (4) bekezdésének ilyen értelmezését Németországban a Zentrale zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs eV (a továbbiakban: a tisztességtelen verseny ellen küzdő német egyesület) vitatta, és ebben a tagállamban megindította a jelen ügy tárgyát képező eljárást.

4. Amennyiben a kereskedő hivatkozhat a 2011/83 irányelv 8. cikkének (4) bekezdésére, az alapügynek az is tárgyát képezi, hogy a kereskedőnek az elállási jog gyakorlásának részleteit magában a reklámkatalógusban kell-e közölnie, vagy elegendő lehet az is, ha azt az internetes címet tünteti fel, amelyen e részletek megtalálhatók. Ugyanez a kérdés merül fel a 2011/83 irányelv I. mellékletének B. részében szereplő elállásnyilatkozat-mintával kapcsolatban, amelyre a 2011/83 irányelv 6. cikke (1) bekezdésének h) pontja és 11. cikkének (1) bekezdése is hivatkozik.

II. Jogi háttér

A. Az uniós jog

1. Az Európai Unió Alapjogi Chartája

5. A Charta 11. cikke „A véleménynyilvánítás és a tájékozódás szabadsága” címet viseli. E cikk (1) bekezdése szerint:

„Mindenkinek joga van a véleménynyilvánítás szabadságához. Ez a jog magában foglalja a véleményalkotás szabadságát, valamint az információk és eszmék megismerésének és közlésének szabadságát anélkül, hogy ebbe hatósági szerv beavatkozhatna, továbbá országhatárokon való tekintet nélkül.”

6. A Charta 16. cikke „A vállalkozás szabadsága” címet viseli, és a következőképpen szól:

„A vállalkozás szabadságát, az uniós joggal és a nemzeti jogszabályokkal és gyakorlattal összhangban, el kell ismerni.”

7. A Charta 38. cikke „A fogyasztók védelme” címet viseli, és a következőképpen szól:

„Az Unió politikáiban biztosítani kell a fogyasztók védelmének magas szintjét.”

⁵ Lásd: Weatherill, S., „The Consumer Rights Directive: how and why a quest for »coherence« has (largely) failed”, 49 (2012) *Common Market Law Review*, 1279., 1290. o. Amint azonban a 2011/83 irányelv (2) preambulumbekkezdése rögzíti, lehetővé kell tenni a tagállamok számára, hogy bizonyos vonatkozások tekintetében nemzeti szabályokat tartsanak fenn vagy fogadjanak el. A 2011/83 irányelv a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv (HL 1993. L 95., 29. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 2. kötet, 288. o.) és a fogyasztási cikkek adásvételének és a kapcsolódó jótállásnak egyes vonatkozásairól szóló, 1999. május 25-i 1999/44/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 1999. L 171., 12. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 4. kötet, 223. o.) csekélyebb mértékű módosításait is tartalmazza.

2. A 2011/83 irányelv

8. A 2011/83 irányelv 1. cikke „Az irányelv tárgya” címet viseli, és a következőképpen szól:

„Ennek az irányelvnek az a célja, hogy a fogyasztóvédelem magas szintjének elérése révén hozzájáruljon a belső piac megfelelő működéséhez azáltal, hogy közelíti a fogyasztók és kereskedők között kötött szerződésekre vonatkozó tagállami törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések bizonyos vonatkozásait.”

9. A 2011/83 irányelv 6. cikke (1) bekezdésének a)–h) pontja szerint:

„(1) A fogyasztót a távollevők között vagy az üzlethelyiségen kívül kötött szerződés, illetve annak megfelelő ajánlat mindaddig nem köti, amíg a kereskedő egyértelműen és érthető módon tájékoztatást nem nyújt a fogyasztónak a következőkről:

- a) az áru vagy szolgáltatás lényeges tulajdonságai, az adathordozónak és az árunak vagy szolgáltatásnak megfelelő mértékben;
- b) a kereskedő azonosító adatai, úgymint kereskedői neve;
- c) a kereskedő letelepedési helyének postai címe, valamint telefonszáma, faxszáma és e-mail-címe – ha van –, hogy a fogyasztó gyorsan és hatékonyan kapcsolatba tudjon lépni vele, továbbá adott esetben annak a kereskedőnek a földrajzi címe és azonosító adatai, akinek a nevében eljár;
- d) ha a c) pont szerint megadott címétől eltérő, a kereskedő üzleti tevékenysége helyének postai címe, és adott esetben annak a kereskedőnek a postai címe, akinek a nevében eljár, ahova a fogyasztó a panaszait címezheti;
- e) az áru vagy szolgáltatás adóval növelt teljes ára vagy – amennyiben az áru vagy szolgáltatás jellegéből adódóan az árat nem lehet előre észszerűen kiszámítani – az ár kiszámításának módja, valamint adott esetben az összes fuvardíj, szállítási vagy postaköltség és minden egyéb költség, vagy – amennyiben e díjak előzetes kiszámítására nincs mód – annak közlése, hogy további ilyen jellegű díjak merülhetnek fel. Határozatlan időre szóló vagy előfizetést magában foglaló szerződés esetében a teljes ár a számlázási időszakra vonatkozó teljes díjat tartalmazza. Átalánydíjas szerződés esetén a teljes ár egyúttal a teljes havi költséget is jelenti. Amennyiben a teljes díjat nem lehet előre kiszámítani, a fogyasztót tájékoztatni kell az ár kiszámításának módjáról;
- f) a szerződés megkötéséhez alkalmazott távközlő eszköz használatának díja, ha azt az alapdíjtól eltérően állapítják meg;
- g) a fizetés, a szállítás és a teljesítés feltételei, az a határidő, amelyen belül a kereskedő vállalja, hogy leszállítja az árut vagy teljesíti a szolgáltatást, valamint adott esetben a kereskedő panaszkezelési módja;
- h) elállási jog fennállása esetén az említett jog gyakorlásának a 11. cikk (1) bekezdése szerinti feltételei, határideje és a vonatkozó eljárások, valamint az I. melléklet B. részében meghatározott elállásnyilatkozat-minta;”

10. A 2011/83 irányelv 8. cikkének (1) és (4)–(7) bekezdése:

„(1) A távollevők közötti szerződések vonatkozásában a kereskedő a 6. cikk (1) bekezdésében előírt információkat – világosan és közérthető nyelven – a fogyasztóval közli, vagy a fogyasztó rendelkezésére bocsátja az alkalmazott távközlő eszközöknek megfelelő módon. Amennyiben az említett tájékoztatást tartós adathordozón bocsátják rendelkezésre, annak olvashatónak kell lennie.

[...]

(4) Ha a szerződést olyan távközlő eszköz alkalmazásával kötik meg, amelyen az információk megjelenítésére korlátozott hely vagy idő áll rendelkezésre, az ilyen szerződés megkötése előtt a kereskedő az alkalmazott eszköz útján közli legalább az áru vagy szolgáltatás lényeges tulajdonságaira, a kereskedő azonosító adataira, a teljes árra, az elállási jogra, a szerződés időtartamára és – amennyiben a szerződés határozatlan időre szól – a szerződés felmondásának feltételeire vonatkozó, a 6. cikk (1) bekezdésének a), b), e), h) és o) pontjában említett, szerződéskötést megelőző információkat. A 6. cikk (1) bekezdésében említett további információkat a kereskedő megfelelő módon, e cikk (1) bekezdésével összhangban bocsátja a fogyasztó rendelkezésére.

(5) A (4) bekezdés sérelme nélkül, amennyiben a kereskedő telefonon hívja fel a fogyasztót távollevők közötti szerződés megkötése céljából, a telefonbeszélgetés elején tájékoztatja a fogyasztót azonosító adatairól, adott esetben azon személy azonosító adatairól, akinek a nevében telefonál, valamint a telefonhívás kereskedelmi céljáról.

(6) A távollevők között telefonon megkötendő szerződések esetében a tagállamok előírhatják, hogy a kereskedő köteles visszaigazolni az ajánlatot a fogyasztó számára, akit az ajánlat csak azt követően kötelez, hogy azt aláírta vagy írásban jelezte egyetértését. A tagállamok azt is előírhatják, hogy az ilyen visszaigazolást tartós adathordozón kell biztosítani.

(7) A kereskedő a távollevők közötti szerződés megkötését követően – észszerű időn belül, de legkésőbb az áruk leszállításának időpontjában vagy a szolgáltatás teljesítésének megkezdésekor – tartós adathordozón visszaigazolást ad a fogyasztónak a megkötött szerződésről. Az említett visszaigazolás tartalmazza:

- a) a 6. cikk (1) bekezdésében említett információkat, kivéve ha a kereskedő már a távollevők közötti szerződés megkötése előtt közölte ezen információkat a fogyasztóval tartós adathordozón; és
- b) adott esetben a fogyasztó által a 16. cikk m) pontja szerint adott előzetes kifejezett hozzájárulásra és tudomásul vevő nyilatkozatra vonatkozó visszaigazolást.”

11. A 2011/83 irányelv 11. cikke „Az elállási jog gyakorlása” címet viseli. A 11. cikk (1) bekezdése szerint:

„A fogyasztó az elállási időszak lejártá előtt tájékoztatja a kereskedőt a szerződéstől való elállásra vonatkozó döntéséről. E célból a fogyasztó:

- a) felhasználhatja az I. melléklet B. részében található elállásnyilatkozat-mintát; vagy
- b) bármilyen más, egyértelmű nyilatkozatba foglalhatja a szerződéstől való elállásra vonatkozó döntését.

Az elállásnyilatkozat-mintára vonatkozóan a tagállamok nem írhatnak elő az I. melléklet B. részében meghatározottaktól eltérő formai követelményeket.”

B. A nemzeti jog

12. A Bürgerliches Gesetzbuch (német polgári törvénykönyv; a továbbiakban: BGB) 355. §-a „Az elállási jog fogyasztói szerződések esetén” címet viseli. A BGB 355. §-ának (1) bekezdése szerint:

„Amennyiben a fogyasztót jogszabály alapján e rendelkezés szerint elállási jog illeti meg, a fogyasztót és a kereskedőt a szerződéskötési szándéknyilatkozataik a jövőre nézve nem kötik, ha a fogyasztó a megjelölt határidőn belül e szándéknyilatkozatát visszavonja. A fogyasztó elállási jogát a kereskedőhöz intézett nyilatkozat révén gyakorolhatja. E nyilatkozatnak egyértelműen tükröznie kell a fogyasztó szerződéstől történő elállásra vonatkozó döntését. Az elállást nem kell indokolni. Az elállási nyilatkozatot határidőben történő feladás esetén határidőben közölni kell tekinteni.”

13. A BGB 312d. §-a a „Tájékoztatási követelmények” címet viseli. A BGB 312d. §-a szerint:

„Üzlethelyiségen kívül kötött és távollevők között kötött szerződések esetében a kereskedő köteles a fogyasztót az Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuche (a német polgári törvénykönyv bevezető törvénye; a továbbiakban: EGBGB) 246a. cikkében meghatározott feltételek szerint tájékoztatni. A szerződő felek kifejezett eltérő rendelkezése hiányában a kereskedő által az őt terhelő kötelezettség teljesítéseként közölt információ a szerződés részévé válik.”

14. A BGB 312g. §-a „Az elállási jog” címet viseli. A BGB 312g. §-ának (1) bekezdése szerint:

„Üzlethelyiségen kívül kötött és távollevők között kötött szerződések esetében a fogyasztót a 355. § szerint elállási jog illeti meg.”

15. Az EGBGB 246a. cikke „A pénzügyi szolgáltatási szerződések kivételével az üzlethelyiségen kívül kötött és távollevők között kötött szerződésekre vonatkozó tájékoztatási követelmények” címet viseli. E cikk 1. §-a a „Tájékoztatási követelmények” címet viseli, és a következőképpen szól:

„[...]

(2) Amennyiben a fogyasztót a BGB 312g. §-ának (1) bekezdése szerint elállási jog illeti meg, a kereskedő köteles a fogyasztót tájékoztatni

1. az elállási jog BGB 355. §-ának (1) bekezdése szerinti gyakorlásának feltételeiről, határidejéről és módjáról, valamint a 2. mellékletben foglalt elállásnyilatkozat-mintáról,

[...]”.

16. Az EGBGB 246a. cikkének 3. §-a a „Korlátozott megjelenítési lehetőségek esetén alkalmazandó, mérsékelt tájékoztatási követelmények” címet viseli, és a következőképpen szól:

„Amennyiben a távollevők között kötött szerződést olyan távközlő eszközzel kötik meg, amely a fogyasztóval közlendő információ megjelenítésére csak korlátozott helyet vagy időt biztosít, a kereskedő köteles a fogyasztóval távközlő eszközön közölni legalább az alábbi információkat:

[...]

4. adott esetben, hogy elállási jog illeti meg, valamint

[...]

Az 1. § szerinti kiegészítő információt a 4. §. (3) bekezdésével összhangban lévő, arra alkalmas módon kell közölni a fogyasztóval.”

17. az EGBGB 246a. cikkének 4. §-a „A tájékoztatási kötelezettség teljesítésére vonatkozó alaki követelmények” címet viseli. E rendelkezés szerint:

„(1) A kereskedő az 1–3. §-ban meghatározott információkat egyértelműen és érthető módon, azelőtt közli a fogyasztóval, hogy szerződéskötési nyilatkozatát megtette volna.

[...]

(3) Távollevők között kötött szerződés esetén a kereskedő az információt az alkalmazott távközlő eszközhöz igazodó módon közli a fogyasztóval. Amennyiben a kereskedő az információt tartós adathordozón közli, annak olvashatónak kell lennie és a kereskedő nevét meg kell jelölnie. Az első mondat sérelme nélkül, a kereskedő a 3. § második mondatában meghatározott információt a fogyasztó számára arra alkalmas módon teheti hozzáférhetővé.”

III. Az alapügy tényállása és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

18. A Frankfurt am Main-i, tisztességtelen verseny ellen küzdő német egyesület az alapeljárásban felperes, míg a felülvizsgálati eljárásban ellenérdekű fél (a továbbiakban: felperes). A felülvizsgálati eljárás Németországban a Bundesgerichtshof (szövetségi legfelsőbb bíróság; a továbbiakban: kérdést előterjesztő bíróság) előtt van folyamatban.

19. Walbusch Walter Busch – az alapeljárásban alperes, míg a kérdést előterjesztő bíróság előtti eljárásban felülvizsgálatot kérelmező fél (a továbbiakban: alperes) – 2014-ben különböző folyóiratok és újságok mellékleteként kihajtható, hatoldal, 19 × 23,7 cm nagyságú reklámkatalógust (a továbbiakban: reklámkatalógus) terjesztett. A katalógus a jobb oldali kihajtható oldalának alsó felén egy kitéphető postai megrendelőlapot tartalmazott. A postai megrendelőlap elülső és hátsó oldalán is felhívták a figyelmet a törvény alapján fennálló elállási jogra. A postai megrendelőlap elülső oldala mellett egy bekezdésben az „Így rendeljen ...-tól” felirat alatt meg volt adva az alperes telefon- és faxszáma, internetes oldala és postai címe, az összecukott reklámkatalógus első és hátsó oldalának alsó szegélyén a „Csomagküldő szolgálat” felirat alatt megtalálható volt az alperes telefonszáma és internetes oldala. Az internetes oldal címének beírásával megjelent az alperes weboldalának kezdőlapja. Az „AGB” linken keresztül a „Jogi nyilatkozat” cím alatt letölthető volt az elállási tájékoztató és az elállásnyilatkozat-minta.

20. A felperes a katalógust kifogásolta, mivel abból hiányzott az elállásra vonatkozó megfelelő tájékoztatás, és nem csatolták hozzá az elállásnyilatkozat-mintát, hanem az weboldalon keresztül volt elérhető. Eredménytelen figyelmeztetést követően a felperes keresetet indított tevékenység abbahagyása és a perindítást megelőző figyelmeztetés 246,10 euró összegű költségének kamatokkal együtt történő megtérítése iránt.

21. A kereset a Landgericht (regionális bíróság, Németország) előtt lényegében eredményes volt. A fellebbviteli bíróság azonban ezen ítéletet részben megváltoztatta és – többek között – megállapította, hogy az alperes köteles tartózkodni attól, hogy a fogyasztók számára lehetővé tegye, hogy kereskedelmi forgalomban, távollevők között, áruk vásárlásáról nyomtatott médium révén szerződést kössenek, anélkül hogy ebben a nyomtatott médiumban közvetlenül tájékoztatást kapnának a következőkről: az elállás gyakorlásának feltételei, határideje és vonatkozó eljárásai, különösen azok neve és címe, akikkel szemben az elállás gyakorolható, és anélkül, hogy a nyomtatott médiumhoz az elállásnyilatkozat-mintát csatolnák.

22. A kérdést előterjesztő bírósághoz benyújtott felülvizsgálati kérelmében az alperes továbbra is a kereset egészének elutasítását kéri. Az alperes a felülvizsgálati kérelem elutasítását kéri.

23. A kérdést előterjesztő bíróság álláspontja szerint a felülvizsgálati kérelem sikere a 2011/83 irányelv 6. cikke (1) bekezdése h) pontjának és 8. cikke (4) bekezdésének értelmezésétől függ. A kérdést előterjesztő bíróság előadja, hogy az elsőként felmerülő kérdés azzal kapcsolatos, hogy milyen szempontok alapján bírálható el, hogy valamely távközlő eszköz (a jelen ügyben a megrendelőlapot tartalmazó reklámkatalógus) esetében az információk megjelenítésére – a 2011/83 irányelv 8. cikke (4) bekezdésének első mondatában foglaltak szerint – korlátozott hely vagy idő áll-e rendelkezésre. Az e kérdésre adott válasz függ-e attól, hogy 1) a távközlő eszköz (absztrakt értelemben) a jellegéből adódóan korlátozott helyet vagy időt biztosít, vagy 2) a kereskedő által választott (konkrét) kialakítással csak korlátozott helyet vagy időt biztosít (az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdés).

24. A kérdést előterjesztő bíróság arra is választ kíván kapni, hogy – a szóban forgó távközlő eszközök jellegéből fakadó technológiai korlátok mellett – a kereskedőnek a hirdetésének kialakítására vonatkozó szabadsága és a vállalkozásnak a Charta 16. cikkében védett szabadsága jelentőséggel bír-e az alapügyben felmerülő jogi kérdések megválaszolása szempontjából. A kérdést előterjesztő bíróság arra is választ kíván kapni, hogy a fogyasztók érdekei jobban védhetők-e, ha csak a távollevők közötti szerződés megkötését követően kapnak tájékoztatást az elállási jog gyakorlására vonatkozó valamennyi információról és az elállásnyilatkozat-mintáról.

25. Felmerül az a további kérdés, hogy összeegyeztethető-e a 2011/83/EU irányelv 8. cikkének (4) bekezdésével és 6. cikke (1) bekezdésének h) pontjával, ha korlátozott megjelenítési lehetőség esetében az elállási jogra vonatkozó tájékoztatás a 2011/83 8. cikkének (4) bekezdése szerint az elállás jog fennállásának feltüntetésére korlátozódik. Az e kérdésre adandó választ befolyásolja-e a reklámozás szabadságára vonatkozó aránytalan korlátozás elkerülésének igénye? A kérdést előterjesztő bíróság többek között megjegyzi, hogy a (4) preambulumbekkezdés alapján az irányelv célja a fogyasztóvédelem magas szintje és a vállalkozások versenyképessége közötti megfelelő egyensúly megteremtése.

26. Végezetül, abban az esetben, ha a tájékoztatás korlátozott megjelenítésének lehetősége esetén az elállási jogra vonatkozó tájékoztatás nem korlátozható e jog fennállásának feltüntetésére, felmerül a kérdés, hogy a 2011/83 irányelv 8. cikkének (4) bekezdése és 6. cikke (1) bekezdésének h) pontja szerint – a távollevők közötti szerződés megkötése előtt korlátozott megjelenítési lehetőség esetében – mindig kötelező-e a távközlő eszközhöz csatolni a 2011/83 irányelv I. mellékletének B. része szerinti elállásnyilatkozat-mintát (előzetes döntéshozatalra előterjesztett harmadik kérdés).

27. A kérdést előterjesztő bíróság az eljárást felfüggesztette és a következő kérdéseket terjesztette a Bíróság elé:

„1) A 2011/83 irányelv 8. cikke (4) bekezdésének alkalmazása tekintetében, azon kérdéssel összefüggésben, hogy a távközlő eszköz (a jelen ügyben megrendelőlapot tartalmazó reklámkatalógus) esetében az információk megjelenítésére korlátozott hely vagy idő áll-e rendelkezésre, van-e jelentősége annak, hogy

a) távközlő eszköz (absztrakt értelemben a jellegéből adódóan csak korlátozott helyet vagy időt biztosít,

vagy

b) a kereskedő által választott (konkrét) kialakítással csak korlátozott helyet vagy időt biztosít?

2) Összeegyeztethető-e a 2011/83 irányelv 8. cikkének (4) bekezdésével és 6. cikke (1) bekezdésének h) pontjával a 2011/83/EU irányelv 8. cikkének (4) bekezdése szerinti korlátozott megjelenítési lehetőség esetében az elállási jogról való tájékoztatásnak az elállási jog fennállásának feltüntetésére történő korlátozása?

3) A 2011/83 irányelv 8. cikkének (4) bekezdése és 6. cikke (1) bekezdésének h) pontja alapján a távollevők közötti szerződés megkötése előtt korlátozott megjelenítési lehetőség esetében is mindig kötelező-e csatolni a távközlő eszközhöz a 2011/83 irányelv I. mellékletének B. része szerinti elállásnyilatkozat-mintát?”

28. Írásbeli észrevételeket a felperes, a német kormány, a finn kormány és a lengyel kormány, valamint a Bizottság nyújtott be a Bírósághoz. Az alpereshez hasonlóan a felperes, Németország és a Bizottság a 2018. június 7-én tartott tárgyaláson is előterjesztettek észrevételeket.

IV. Az írásbeli észrevételek összefoglalása

29. Az *első kérdést* illetően Lengyelország előadja, hogy a 2011/83 irányelv 8. cikke (4) bekezdésének szó szerinti értelmezése a felmerült kérdést nem oldja meg, és rámutat arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint valamely uniós jogi rendelkezés értelmezésénél nemcsak annak kifejezéseit, hanem szövegkörnyezetét, és annak a szabályozásnak a célkitűzéseit is figyelembe kell venni, amelynek az részét képezi.⁶

30. A felperes, Finnország, Lengyelország és a Bizottság az *első kérdést* illetően azzal érvel, hogy a távközlő eszköz absztrakt jellege a döntő – többek között – annak tükrében, hogy a 2011/83 irányelv célja, hogy a fogyasztóvédelem magas szintjét biztosítsa. Másképpen megfogalmazva, a kérdést előterjesztő bíróság által előadott első válaszadási lehetőséget támogatják.

31. Mind a négyen azzal érvelnek továbbá, hogy ez az értelmezés összeegyeztethető a 2011/83 irányelv (36) preambulumbekkezdésével is, amely szerint a távollevők között kötött szerződések esetén a tájékoztatási követelményeket „módosítani kell bizonyos eszközök technikai korlátainak a figyelembevétele céljából”.⁷ A felperes előadja, hogy a (36) preambulumbekkezdés például a mobiltelefonok képernyőjén való megjelenítési lehetőségek korlátozottságára utal. Az uniós jogalkotó tehát hangsúlyozni kívánta az eszközök bizonyos formáinak jellegéből adódó technikai korlátokat.

32. A felperes és a Bizottság arra az álláspontra helyezkedik, hogy az alperes alapvető jogainak bármely megsértése arányos, és hogy e jogokat mindenestre a Charta 38. cikkében garantált fogyasztóvédelem összefüggésében biztosítják.

33. Finnország és a Bizottság azzal érvel, hogy amennyiben a 8. cikk (4) bekezdésében hivatkozott „távközlő eszköz” a kereskedő által konkrét esetben kiválasztott eszközre utal, a kereskedő a távközlő eszköz megválasztása révén megkerülheti a 2011/83 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésében foglalt kötelezettségek teljesítését. A 2011/83 irányelv 6. cikkének (1) bekezdése nélkülözné a jogbiztonságot és megszűnne annak hatékony érvényesülése.

34. A Bizottság ezt azzal egészíti ki, hogy a 2011/83 irányelv 8. cikkének (4) bekezdésében megállapított szabály olyan helyzetekre vonatkozik, amelyekben az eszköz technikai korlátjai – például a mobiltelefonon megjeleníthető karakterszám korlátozása vagy a televíziós reklámbejátszásokra vonatkozóhoz hasonló időbeli korlátozások – kizárják a hosszabb szövegek beillesztését. Ezekben az esetekben a 2011/83 irányelv lehetővé teszi, hogy a fogyasztó az információ egy részéhez hiperlink révén férjen hozzá, vagy hogy olyan ingyenes telefonszám jelenjen meg előtte, amelyen az adott információ megszerezhető. Amennyiben ezek a korlátozások a technológiai haladásnak köszönhetően megszűnnek, a 2011/83 irányelv 8. cikkének (4) bekezdése a továbbiakban nem alkalmazandó.

⁶ Lengyelország utal a 2016. március 17-i Liffers ítéletre (C-99/15, EU:C:2016:173, 14. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

⁷ Kiemelés tőlem.

35. A Bizottság előadja, hogy a fogyasztók védelme indokolja a kereskedő szabadságának olyan korlátozását, amely a kereskedő arra vonatkozó kötelezettségének felel meg, hogy mindig olyan reklámeszközt válasszon, amely alkalmas arra, hogy magában foglalja a szerződéstől való elállásra vonatkozó valamennyi információt és más kötelező információt, és az ilyen korlátozás arányos. Ugyanez a Charta 16. cikkével összefüggésben is alkalmazandó. Ezenfelül a 2011/83 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésében előírt kötelezettségek a kizárólag a 2011/83 irányelv 2. cikkének 7. pontjában foglalt meghatározás szerinti, távollevők között kötött szerződésekre vonatkoznak.

36. A Bizottság a Bíróság Canal Digital Denmark ítéletére⁸ is utal, és előadja, hogy az ítélet egyes pontjai – amelyek a 2005/29/EK irányelvben⁹ megjelenő, a 2011/83 irányelv 8. cikkének (4) bekezdéséhez hasonló rendelkezés értelmezésére vonatkoznak – alátámasztják az érvelését.¹⁰

37. A felperes ezt azzal egészíti ki, hogy a 2011/83 irányelv 8. cikke (7) bekezdésének a) pontja nem változtat az első kérdésre általa javasolt válaszon. E rendelkezés értelmében a kereskedő a távollevők közötti szerződés megkötését követően – észszerű időn belül, de legkésőbb az áruk leszállításának időpontjában vagy a szolgáltatás teljesítésének megkezdésekor – tartós adathordozón visszaigazolást ad a fogyasztónak a megkötött szerződésről; e visszaigazolás tartalmazza a 6. cikk (1) bekezdésében foglalt információkat, kivéve ha a kereskedő azokat tartós adathordozón már közölte. Ha a 8. cikk (7) bekezdésének a) pontját eltérően értelmeznék, a 8. cikk (4) bekezdése feleslegessé válna.

38. Végezetül a felperes, Finnország és a Bizottság azzal érvel, hogy a 8. cikk (4) bekezdése olyan kivétel, amelyet szigorúan kell értelmezni.

39. A felperes, Finnország, Lengyelország és a Bizottság a *második kérdést* illetően előadja, hogy nem elegendő a nyújtott tájékoztatást – a 2011/83 irányelv 6. cikke (1) bekezdésének h) pontjában megjelenő ezen jog gyakorlásának eszközére vonatkozó kiegészítő információ közzlése nélkül – pusztán valamely elállási jog fennállására korlátozni.

40. A felperes által tett megjegyzés szerint a 2011/83 irányelv 8. cikke (4) bekezdésének első mondata egyértelműen arra utal, hogy bizonyos minimális tájékoztatást minden esetben nyújtani kell. Ez a rendelkezés a 2011/83 irányelv 6. cikke (1) bekezdésének h) pontjára utal vissza; ez utóbbi rendelkezés értelmében a minimális tájékoztatás tárgya „az említett jog gyakorlásának [...] feltételei, határideje és a vonatkozó eljárások”. Az uniós jogalkotó tehát a 2011/83 irányelv 8. cikkének (4) bekezdése révén a technikai korlátokra tekintet nélkül közzlendő információ rendelkezésre bocsátását illetően kifejezett és konkrét szabályokat írt elő (lásd a 2011/83 irányelv 8. cikkének (4) bekezdését és „az alkalmazott eszköz útján” kifejezést). Finnország és Lengyelország ehhez hasonló álláspontra helyezkedik.

41. Ezenfelül a felperes előadja, hogy az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban a vállalkozás szabadságára való hivatkozást a jelen kontextusban az alapvető jogokkal és az első kérdéssel egyező módon kell kezelni; itt is a fogyasztóvédelem érdeke az irányadó.

42. A *második kérdéssel* összefüggésben Finnország hozzászólja, hogy a 2011/83 irányelv 8. cikke (7) bekezdésének a) pontjában – amelynek értelmében a kereskedő bizonyos információkat később „tartós adathordozón” közöl – semmi sem támasztja alá azt, hogy a szerződéskötést megelőző tájékoztatás az elállási jog fennállására korlátozódna. Finnország azzal is érvel, hogy alapvető fontosságú a távollevők között kötött szerződést mérlegelő fogyasztónak nyújtott tájékoztatás, mivel a fogyasztó annak alapján dönti el, hogy kötelezettséget vállaljon-e a szerződéssel.

⁸ 2016. október 26-i ítélet (C-611/14, EU:C:2016:800).

⁹ A belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól, valamint a 84/450/EKG tanácsi irányelv, a 97/7/EK, a 98/27/EK és a 2002/65/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvek, valamint a 2006/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról szóló 2005. május 11-i európai parlamenti és tanácsi irányelv („Irányelv a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról”) (HL 2005. L 149, 22. o.).

¹⁰ Lásd még az alábbi 65. és 66. pontot.

43. A felperes és a Bizottság a *harmadik kérdést* illetően azzal érvel, hogy a 2011/83 irányelv 6. cikke (1) bekezdésének h) pontja szerint az elállásnyilatkozat-mintát akkor is közölni kell a fogyasztóval, ha a 8. cikk (4) bekezdése alkalmazandó. *Finnország* ugyanakkor – amelyet Lengyelország valamelyest támogat – előadja, hogy az elállásnyilatkozat-minta önmagában nem képezi részét a 2011/83 irányelvben hivatkozott elállási jogra vonatkozó „tájékoztatásnak”, így azt nem szükséges a fogyasztóval azelőtt közölni, hogy a távollevők között kötött szerződés kötné őt.

44. *Németország* az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekre a felperesétől, *Finnországtól*, *Lengyelországtól* és a Bizottságtól eltérő választ javasol. *Németország* az *első kérdést* illetően – többek között – előadja, hogy a kereskedő által választott konkrét közlési forma döntő annak elbírálása szempontjából, hogy valamely, távollevők között kötött szerződés a 2011/83 irányelv 8. cikke (4) bekezdésének hatálya alá tartozik-e, és ezért az alapügy tárgyát képező reklámkatalógusra a 2011/83 irányelv 8. cikkének (4) bekezdésében és 6. cikke (1) bekezdésének h) pontjában előírt korlátozott tájékoztatási kötelezettség vonatkozik-e.

45. *Németország* azzal érvel, hogy a 2011/83 irányelv 8. cikke (4) bekezdésének szövege és az irányelv preambulumbekendései sem támasztják alá a rendelkezés bizonyos távközlő eszközökre történő korlátozását. A (36) preambulumbekendésben említett közlési módok pusztán példák.

46. *Németország* előadja, hogy a 2011/83 irányelv célja nem kötelezi a kereskedőket arra, hogy az elállási jogról a szerződéskötést megelőzően minden esetben átfogó tájékoztatást adjanak. A 2011/83 irányelv célja a fogyasztóvédelem magas szintjének biztosítása és – a fogyasztók és a kereskedők részére egyaránt – szilárd jogi keret létrehozása. E célkitűzés elérését a 2011/83 irányelv 8. cikke (7) bekezdésének a) pontja is biztosítja. Reálisan nézve nem zárható ki, hogy sok fogyasztó a megrendelés leadását követően nem tartja meg a reklámkatalógust. Ennélfogva – annak érdekében, hogy a fogyasztók tudatában legyenek az elállási joguknak – alapvetően fontos, hogy a kereskedő legkésőbb az átadás pillanatában e jogról részletes tájékoztatást adjon. A 2011/83 irányelv 8. cikke (7) bekezdésének a) pontja biztosítja a fogyasztók jogainak teljes körű tiszteletben tartását.

47. A 2011/83 irányelv 8. cikkének (4) bekezdésében előírt korlátozott tájékoztatási kötelezettséget meghaladó kötelezettségek előírása nélkül korlátozza a kereskedőket a Charta 16. cikke szerint megillető vállalkozás szabadságát, hogy a fogyasztóknak bármilyen előnyt biztosítsanak. A Charta 52. cikkének (1) bekezdése szerint a kereskedőnek a reklámeszközök megválasztásával kapcsolatos szabadsága aránytalanul nem korlátozható. Amennyiben a 2011/83 irányelv 8. cikke (4) bekezdésének alkalmazása szempontjából a kereskedő által választott kommunikációs eszköznek nincsen jelentősége, fennáll annak kockázata, hogy a kereskedők a reklám bizonyos formáit nem alkalmazhatják, mivel a kötelező információ mennyisége miatt a reklámjelleg háttérbe szorul. *Németország* kiemeli a 2011/83 irányelv 8. cikke (4) bekezdésének második mondatát is, amelynek értelmében „a 6. cikk (1) bekezdésében említett további információkat a kereskedő megfelelő módon, e cikk (1) bekezdésével összhangban bocsátja a fogyasztó rendelkezésére.”

48. *Németország* a *második kérdést* illetően arra az álláspontra helyezkedik, hogy olyan távközlő eszköz alkalmazása esetén, amelyen a 2011/83 irányelv 8. cikkének (4) bekezdése értelmében „az információk megjelenítésére korlátozott hely vagy idő áll rendelkezésre”, a kereskedők kizárólag az elállási jog fennállásáról kötelesek a fogyasztókat tájékoztatni, és ez a fogyasztóvédelem magas szintjét nem sérti. Az elállási jogot illetően a fogyasztókkal közlendő információra vonatkozó, ennél terheesebb kötelezettség a reklámozáshoz való jog aránytalan korlátozását jelentené.

49. *Németország* – a fogyasztókkal az elállási jogra vonatkozóan közlendő tájékoztatás mértékére, a 2011/83 irányelv fentiekben leírt céljára, valamint a fogyasztók és kereskedők érdekében tekintettel – arra az álláspontra helyezkedik, hogy korlátozott megjelenítési lehetőség esetén a tájékoztatás mértékének kiigazítása helyénvaló.

50. Németország a 2011/83 irányelv (4) preambulumbekzdésére utal, amelynek értelmében – többek között – a fogyasztóvédelem magas szintje és a vállalkozások versenyképessége között egyensúlyt kell teremteni. A 2011/83 irányelv 8. cikkének (4) bekezdésében foglalt kivétel figyelembe veszi a távközlési technológiák miatt korlátozott mértékben rendelkezésre álló helyet és időt, és ily módon kereskedők reklámozási szabadságának aránytalan korlátozása ellen is hat. Németország ezzel kapcsolatban is megjegyzi, hogy a 2011/83 irányelv 8. cikke (7) bekezdésének a) pontja a fogyasztók számára mindenesetre alapvető fontosságú.

51. Végezetül, Németország a *harmadik kérdést* illetően azzal érvel, hogy amennyiben az információ megjelenítésére rendelkezésre álló hely és idő korlátozott, az elálláshoz való jogról nyújtott tájékoztatás e jog fennállására korlátozható, és nem minden esetben kell a kommunikációs eszközhöz mellékelni a 2011/83 irányelv I. mellékletének B. részében meghatározott elállásnyilatkozat-mintát.

V. Értékelés

A. Áttekintés

52. A jelen ügy középpontjában az első kérdés, továbbá az áll, hogy objektív vagy szubjektív szempontok alkalmazandók-e annak valamely tagállam általi eldöntéséhez, hogy 2011/83 irányelv 8. cikkének (4) bekezdése alapján „a szerződést olyan távközlő eszköz alkalmazásával kötik[-e] meg, amelyen az információk megjelenítésére korlátozott hely vagy idő áll rendelkezésre”.

53. Arra a következtetésre jutottam, hogy az uniós jog szempontjából a 2011/83 irányelv 8. cikke (4) bekezdésének értelmezésére a kérdést előterjesztő bíróság által javasolt első válaszadási lehetőség az alkalmazandó. Vagyis annak meghatározása, hogy a jelen ügyben szóban forgó, kisméretű megrendelőlappal ellátott reklámkatalógus „olyan távközlő eszköz[-e] [...], amelyen az információk megjelenítésére korlátozott hely vagy idő áll rendelkezésre”, attól függ, hogy a távközlő eszköz (absztrakt értelemben) a jellegéből adódóan csak korlátozott helyet vagy időt biztosít-e. Amint az a következő elemzésből kiderül, a 2011/83 irányelv 8. cikke (4) bekezdésének jelentését ez az objektív megközelítés jobban tükrözi, mint az a szubjektív elemzés, amely annak vizsgálatára irányul, hogy a szóban forgó kommunikációs eszköz a kereskedő által választott (konkrét) kialakítással csak korlátozott helyet vagy időt biztosít-e, ami az első kérdésben megfogalmazott második válaszadási lehetőség.

54. A kérdést előterjesztő bíróság azt kéri, hogy a Bíróság az elállási jog tartalmára vonatkozó második kérdést és az I. melléklet B. részében foglalt elállásnyilatkozat-mintára vonatkozó kérdést kizárólag akkor válaszolja meg, ha az első kérdésben említett második válaszadási lehetőséget fogadja el. A második és a harmadik kérdést ezért kizárólag arra az esetre válaszolom meg, ha a Bizottság az első kérdésre adott válaszzal nem ért egyet.

55. Ezt megelőzően néhány előzetes megjegyzést teszek.

B. Előzetes megjegyzések

56. Először is fontos kiemelni, hogy a 2011/83 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésében előírt tájékoztatási követelményeknek az irányelv 8. cikkének (4) bekezdésében történő módosítása olyan rendelkezés, amely kizárólag azokra az *eszközökre* vonatkozik, amelyekkel a kereskedők a 2011/83 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésében részletezett információt közlik, amely közlés megtörténtéig a fogyasztókat az adott, távollevők között kötött vagy üzlethelyiségen kívül kötött szerződés nem köti, azonban az a közlés *tartalmára* nem vonatkozik. A 2011/83 irányelv (35) preambulumbekzdésében foglaltak szerint a kereskedő által a fogyasztó rendelkezésére bocsátandó információnak kötelezőnek kell lennie. A kereskedő azt az információt, amelyre a 2011/83 irányelv 8. cikkének (4) bekezdése nem

az e rendelkezéssel létrehozott módosítás hatálya alá tartozó információként utal, a 2011/83 irányelv 8. cikke (4) bekezdésének utolsó mondata értelmében pusztán „megfelelő” módon, az irányelv 8. cikkének (1) bekezdésével összhangban bocsátja a fogyasztó rendelkezésére. A 2011/83 irányelv 8. cikkének (1) bekezdésében az irányelv 6. cikkének (1) bekezdésére való utalásra tekintettel a fogyasztót ennek megtörténteig a távollevők között kötött vagy üzlethelyiségen kívül kötött szerződés nem köti.

57. Az uniós jogalkotó döntése – arra vonatkozóan, hogy valamely kivételt a közlés tartalma helyett inkább annak eszközeit illetően fogalmazzon meg – összhangban áll a Charta 38. cikke szerinti, a fogyasztóvédelem magas szintjének valamennyi uniós politikában történő biztosításával, és azt az EUMSZ 12. cikk, az EUMSZ 114. cikk (3) bekezdése és az EUMSZ 169. cikk is alátámasztja. Ezenfelül – tekintettel a távollevők között kötött fogyasztói szerződések növekvő, a digitális technológiák elterjedésének köszönhető jelentőségére, a 2011/83 irányelv hatékony érvényesülésének biztosítása egyre növekvő és összetett kihívásokba ütközik.

58. Ezenfelül az alperes érvelésének döntő része a vállalkozásnak a Charta 16. cikke szerinti szabadságán¹¹ alapul. E szabadság – a reklámozással összefüggésben – néha átfedésbe kerül a véleménynyilvánítás és a tájékozódás szabadságával, amelyet a Charta 11. cikke¹² véd, és amelyet a Bíróságnak a csomagolással és címkézéssel összefüggésben alkalma volt megvizsgálni.¹³ Ez a jog akkor is releváns, ha a jogszabályok a nyilvánosságot és a forgalmazást, valamint – az alapügyhöz hasonlóan – az áruk és szolgáltatások fogyasztók általi megrendelésének eszközeit és feltételeit illetően írnak elő korlátozásokat.

59. Mindazonáltal fontos hangsúlyozni, hogy amennyiben a Charta 16. cikkére olyan kontextusban történik utalás, amelyben a fogyasztóvédelem releváns, a Charta 38. cikkét¹⁴ is figyelembe kell venni függetlenül attól, hogy a 38. cikk alapelvnek minősül-e, tehát a Charta 52. cikkének (5) bekezdése alapján kizárólag az uniós jogszabályok értelmezését szolgálja, vagy pedig alanyi jogokat biztosító rendelkezésről van szó.¹⁵ A Charta 38. cikke ugyanezt a szerepet tölti be abban az esetben, ha a reklámozással összefüggésben a véleménynyilvánítás és a tájékozódás szabadságára tekintettel a Charta 11. cikke jelentőséggel bír.¹⁶

11 E jogot illetően lásd: 2017. március 14-i G4S Secure Solutions ítélet (C-157/15, EU:C:2017:203); 2017. október 26-i BB construct ítélet (C-534/16, EU:C:2017:820); 2017. december 20-i Global Starnet ítélet (C-322/16, EU:C:2017:985); 2017. december 20-i Polkomtel ítélet (C-277/16, EU:C:2017:989); 2016. június 30-i Lidl ítélet (C-134/15, EU:C:2016:498); 2016. május 4-i Pillbox 38 ítélet (C-477/14, EU:C:2016:324); 2016. december 21-i AGET Iraklis ítélet (C-201/15, EU:C:2016:972); 2015. december 17-i Neptune Distribution ítélet (C-157/14, EU:C:2015:823); 2013. január 31-i McDonagh ítélet (C-12/11, EU:C:2013:43); 2013. január 22-i Sky Österreich ítélet (C-283/11, EU:C:2013:28); 2012. július 12-i Association Kokopelli ítélet (C-59/11, EU:C:2012:447).

12 Lásd például: Neptune Distribution ítélet, uo.

13 A Bíróság a 2016. május 4-i Philip Morris Brands ítélet (C-547/14, EU:C:2016:325) 147. pontjában megállapította, hogy „A Charta 11. cikke rögzíti a véleménynyilvánítás és a tájékozódás szabadságát. Ez a szabadság az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én aláírt európai egyezmény 10. cikke alapján is védelemben részesül, amelyet – miként ez az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélkezési gyakorlatából is kitűnik – a kereskedelmi jellegű, többek között reklámműzenetként megjelenő információk vállalkozó általi terjesztésére is alkalmazni kell. Márpedig, mivel a Charta 11. cikkében foglalt véleménynyilvánítás és tájékozódás szabadsága – miként ez a Charta 52. cikkének (3) bekezdéséből és a 11. cikkre vonatkozóan a Chartához fűzött magyarázatokból is kitűnik – tartalmában és terjedelmében azonos az EJE által biztosított szabadsággal, meg kell állapítani, hogy az említett szabadság kiterjed a dohánytermékek csomagolásán és címkéin a 2014/40 irányelv 13. cikke (1) bekezdésének tárgyát alkotóhoz hasonló információk vállalkozó által történő használatára (2015. december 17-i Neptune Distribution ítélet, C-157/14, EU:C:2015:823, 64. és 65. pont).” Lásd még: Jääskinen főtanácsnok Google Spain és Google ügyre vonatkozó indítványa (C-131/12, EU:C:2013:424, 120–125. pont).

14 Lásd: 2013. január 31-i McDonagh ítélet (C-12/11, EU:C:2013:43, 63. pont). Érdemes megjegyezni, hogy a Bíróság a McDonagh ítélet 62. pontjában megállapította, hogy „az uniós jogrend által védett több jog ütközése esetén ezt az értékelést az e különböző jogok, valamint az azok közötti igazságos egyensúly védelméhez kapcsolódó követelmények szükségszerű összeegyeztetésének tiszteletben tartása mellett kell elvégezni (lásd ebben az értelemben a C-275/06. sz. Promuscae ügyben 2008. január 29-én hozott ítélet [EU:C:2008:54] 65. és 66. pontját, valamint a 2012. szeptember 6-i Deutsches Weintor ügyben hozott ítélet [EU:C:2012:526] 47. pontját).”

15 Lásd: az OTP Bank és OTP Faktoring ügyre vonatkozó indítványom (C-51/17, EU:C:2018:303, 64. pont). A fogyasztóvédelemhez való jog befolyását az is bizonyítja, hogy amennyiben arra egy adott uniós jogi rendelkezés célja nem terjed ki, ez a szóban forgó rendelkezés értelmezése szempontjából döntő lehet. Lásd például: 2015. május 21-i El Majdoub ítélet (C-322/14, EU:C:2015:334, 36–38. pont).

16 2015. december 17-i Neptune Distribution ítélet (C-157/14, EU:C:2015:823).

C. Az első és a második kérdésre adandó válaszlól

1. Az első kérdés elemzéséről

60. Amint arra Lengyelország az írásbeli észrevételeiben rámutatott, a 2011/83 irányelv 8. cikke (4) bekezdésének szövegében semmilyen utalás nem szerepel arra vonatkozóan, hogy az alapügy tárgyát képező reklámkatalógus az e cikk szerinti „olyan távközlő eszköz [...], amelyen az információk megjelenítésére korlátozott hely vagy idő áll rendelkezésre”. A 2011/83 irányelv 8. cikke (4) bekezdésének eredete szempontjából releváns dokumentumok, például az előkészítő munkálatok sem nyújtanak nagy segítséget,¹⁷ azonban megjegyzem, hogy a Bizottság 2011/83 irányelvre vonatkozó útmutatójának 33. oldala rögzíti, hogy „a 8. cikk (4) bekezdését elsősorban az SMS-hez hasonlóan az elküldhető információ mennyiségét technikailag korlátozó technológia alkalmazásával megkötött szerződésekre kell alkalmazni.”¹⁸

61. A 2011/83 irányelv 6. cikke (1) bekezdésének és 8. cikke (4) bekezdésének kontextusa és célja azonban beszédesebb.

62. Amint arra Finnország és a Bizottság az írásbeli észrevételeikben a célt illetően rámutattak, ha a kereskedő által választott kivitelezésre tekintettel a „konkrét” szempontokat – vagyis a kérdést előterjesztő bíróság által az első kérdésben említett második válaszadási lehetőséget – alkalmaznák, fennmaradna az a kérdés, hogy a 2011/83 irányelv 8. cikkének (4) bekezdésében előírt kivételt a kereskedők milyen feltételek esetén alkalmazhatják, és a reklámozás folytatása, valamint távollevők között kötött szerződés felkínálása céljából milyen eszközt *választhatnak*. Ez nem állna összhangban a 2011/83 irányelv (2) preambulumbekkezdésében szereplő céllal, amely szerint „egységes szabályokat kell meghatározni a távollevők között és az üzlethelyiségen kívül kötött szerződések közös vonatkozásai tekintetében” és a (7) preambulumbekkezdés szerinti „egyértelműen meghatározott jogi fogalmakon alapuló, [...] szabályozó egységes rendszer” létrehozásával. Ez a 2011/83 irányelv 8. cikke (4) bekezdése hatékony érvényesülésének csökkenését is eredményezi, és ellentétes lenne azzal a szabállyal, amely szerint a fogyasztók védelmét szolgáló uniós jogi rendelkezésektől való eltéréseket szigorúan kell értelmezni.¹⁹

63. Ezenfelül egyetértek azzal, hogy a 2011/83 irányelv 8. cikke (4) bekezdésének – a (36) preambulumbekkezdésben tükrözött – célja annak biztosítása, hogy a fogyasztókkal közöljenek minden, a 2011/83 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésében előírt információt akkor is, ha a kereskedők által a reklámozás folytatásához és a távollevők között kötött szerződések felkínálásához alkalmazott új technológiák ezen információ közlését megnehezítik. A (36) preambulumbekkezdés utal arra, hogy a tájékoztatási követelményeket módosítani kell „bizonyos eszközök technikai korlátainak, mint például a meghatározott mobiltelefonok képernyőjén megjeleníthető karakterek számára vonatkozó korlátozásoknak [...] a figyelembevétele céljából” (kiemelés tőlem). A 2011/83 irányelv által az igénybe vett (objektív) kommunikációs eszközökre helyezett hangsúlyt a (20) preambulumbekkezdés is tükrözi, amely rendelkezés megerősíti, hogy a távollevők között kötött szerződések meghatározása magában foglalja a „postai megrendelés,[hez] internet[hez], telefon[hoz] vagy fax[hoz]” hasonló távközlő eszközök kizárólagos alkalmazását.

¹⁷ A távollevők között kötött szerződésekkel összefüggésben lásd: 2012. július 5-i Content Services Limited ítélet (C-49/11, EU:C:2012:419, 32. pont). Az alapügy szempontjából releváns előkészítő munkálatokra tekintettel azonban megjegyzem, hogy a releváns előkészítő dokumentumok néha „technológiai fejleményekre” utalnak. Lásd például: a Bizottságnak a fogyasztóvédelmi joganyag átvilágításáról szóló zöld könyve (HL 2007. C 61., 1. o., 3. pont). Hasonlóképpen lásd: a fogyasztók jogairól szóló európai parlamenti és tanácsi irányelvre irányuló javaslat mellékleteit kísérő, 2008. október 8-i bizottsági szolgálati munkadokumentum, (SEC(2008) 2547, 4. o.).

¹⁸ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/crd_guidance_en_0.pdf.

¹⁹ 2010. április 15-i E. Friz ítélet (C-215/08, EU:C:2010:186, 32. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

64. Az összefüggéseket illetően, amint azt egy korábbi indítványban említettem, az uniós jogszabályok értelmezésének kontextusa számos különféle hivatkozási pontot foglal magában. Kiterjed a szóban forgó intézkedést megelőző, azonban az intézkedés által hatályon kívül helyezett jogszabállyal való összehasonlításra. Idetartoznak azok az uniós jogszabályok is, amelyek valamilyen lényeges módon kapcsolódnak a szóban forgó intézkedéshez vagy összefüggnek azzal. Kiterjed továbbá az érintett rendelkezés kontextusára azon uniós eszköz többi rendelkezésével kapcsolatban, amelyben helyet kapott, valamint ez utóbbi felépítésére is.²⁰

65. E tekintetben a Bizottságnak a Bíróság Canal Digital Danmark ítéletére²¹ történő utalása jelentőséggel bírhat.²² Az említett ügyben a Bíróságnak – többek között – arra kellett választ adnia, hogy a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló irányelv 7. cikkének (1) és (3) bekezdését akként kell-e értelmezni, hogy valamely kereskedelmi gyakorlat megtévesztő mulasztásként történő értékelése szempontjából figyelembe kell venni e gyakorlat folytatásának kontextusát, különösen pedig az időnek és a helynek az adott kommunikációs eszköz alkalmazásából eredő korlátozottságát. A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló irányelv 7. cikkének (1) bekezdése szerint annak értékelésénél, hogy valamely kereskedelmi gyakorlat tisztességtelennek minősül-e, figyelembe kell venni „annak valamennyi jellemzőjét és feltételét, valamint kommunikációs eszközeinek korlátaait is”.

66. Habár nem tudom elfogadni, hogy a Canal Digital Danmark ítélet Bizottság által hivatkozott bármelyik pontja az első kérdés megválaszolása szempontjából az objektív megközelítés helyett a szubjektív megközelítést támogatná,²³ a Bíróság a Canal Digital Danmark ítélet 42. pontjában „az alkalmazott kommunikációs eszköz jelentette térbeli és időbeli korlátok” jelentésének vizsgálata során „*az egyes kommunikációs eszközökkel, például a televíziós hirdetésekkel esetlegesen együtt járó*” időbeli korlátokra utalt.²⁴ Ennélfogva megjegyzem, hogy a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló irányelv 7. cikke (1) bekezdésének értelmezése szempontjából a kereskedő által az adott ügyben hozott szubjektív döntés helyett az adott eszköz objektív jellemzői tűnnek relevánsnak.

67. Ezenfelül a 2011/83 irányelv egyik elődje, a 97/7 irányelv nem tartalmaz olyan rendelkezést, amely arra utalna, hogy az alapügyben szereplőhöz hasonló reklámkatalógust tartalmazó magazinokhoz és katalógusokhoz hasonló, a távollevő kereskedők és fogyasztók közötti kommunikáció hagyományos formáira vonatkozó követelmények enyhültek volna. Egy ilyen rendelkezésnek a későbbi irányelvben, jelenleg a 2011/83 irányelvben történő előírása nem lenne összeegyeztethető a fogyasztóvédelem magas szintjével, és egyértelmű megfogalmazást kívánna meg.

68. Következésképpen egyetértek a Bizottság által a tárgyaláson tett észrevételekkel a tekintetben, hogy a Bíróság a Verband Sozialer Wettbewerb ítéletében²⁵ olyan újsághirdetés kialakítását vizsgálta, amely az alapüggyel nem mutat hasonlóságot, ezért – az említett eltérő tényállás alapján – nem segít az első kérdés megválaszolásában. Az alperes tévesen hivatkozott erre az ítéletre.

69. A Bíróságnak a Verband Sozialer Wettbewerb ítéletben arra a kérdésre kellett választ adnia, hogy a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló irányelv 7. cikke (4) bekezdésének b) pontját úgy kell-e értelmezni, hogy a kereskedő postai címére és azonosítási adataira vonatkozó információkat a meghatározott termékek nyomtatott sajtótermékben megjelenő reklámhirdetésében kell megadni, ha e termékeket a fogyasztók a reklámot közlétevő vállalkozás hirdetésében megadott honlapján tudták megvásárolni, és ezen információk e honlapon vagy azon keresztül könnyen hozzáférhetők voltak.

20 A Pinckernelle ügyre vonatkozó főtanácsnoki indítvány (C-535/15, EU:C:2016:996, 40. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

21 2016. október 26-i ítélet (C-611/14, EU:C:2016:800).

22 Amint arra Mengozzi főtanácsnok a Content Services ügyre vonatkozó indítványának (C-49/11, EU:C:2012:126) 36. pontjában rámutatott, ugyanannak a fogalomnak a szóban forgó irányelvtől eltérő irányelvekben szereplő meghatározása az értelmezési folyamatban „segítségül” szolgálhat.

23 A tárgyaláson a Bizottság utalt a 80., az 58. és a 63. pontra. A Bizottság az írásbeli észrevételeiben a 62. és 63. pontra hivatkozik.

24 Kiemelés tőlem.

25 2017. március 30-i ítélet (C-146/16, EU:C:2017:243).

70. A Bíróság megállapította, hogy a termék lényeges tulajdonságaival kapcsolatos azon információk körét, amelyeket a kereskedőnek a vásárlásra való felhívás keretében közölnie kell, e felhívás körülményeire, a termék jellegére és tulajdonságaira, valamint az alkalmazott kommunikációs eszközre tekintettel kell megítélni.²⁶

71. Ezt követően a Bíróság hozzátette, hogy márpedig, ha „egy online értékesítési felületet nyomtatott sajtótermékben reklámozni, és különösen ha abban számos, különböző kereskedőtől történő vásárlási lehetőség jelenik meg, akkor a 2005/29 irányelv 7. cikkének (3) bekezdése szerinti térbeli akadályok felmerülhetnek.”²⁷

72. A jelen ügy irataiban ugyanakkor semmi nem utal arra, hogy az alapügy tárgyát képező reklámkatalógus egynél több kereskedő ajánlatára vonatkozott, vagy hogy valamely platformon keresztül különböző weboldalakra hivatkozott volna.

73. Végezetül, a felperes érvelése szerint az alapügyben foglaltakhoz hasonlóan a hagyományos kommunikációs formákban létrehozott reklámeszközök gyakran olyan társadalmi csoportokat – például idős embereket – céloznak meg, akik nincsenek hozzászokva ahhoz, hogy az ajánlott szerződés további feltételeihez való hozzáférés céljából az internetet használják.

74. A 2011/83 irányelv (34) preambulumbekkezdése az ilyen társadalmi csoportok védelmét az irányelv céljaként tükrözi. E preambulumbekkezdés második mondata szerint „a kereskedőnek figyelembe kell vennie azon fogyasztók egyedi szükségleteit, akik szellemi, testi vagy pszichés fogyatékoságuk, koruk vagy hiszékenyséjük miatt különösen kiszolgáltatottak oly módon, amelyet a kereskedőnek – észszerű elvárhatóság mellett – előre kellett látnia.” Ez a kontextus azon álláspont elvetésének irányába mutat, hogy a kialakítás és az eszköz kereskedő általi megválasztása határozza meg, hogy az a 2011/83 irányelv 8. cikkének (4) bekezdése szerinti „olyan távközlő eszköz[-e], amelyen az információk megjelenítésére korlátozott hely vagy idő áll rendelkezésre”, mivel annak elfogadása esetén valamennyi társadalmi csoportot az internetet használatára köteleznék azon információ megszerzése céljából, amelyet a kereskedők a 2011/83 irányelv 6. cikkének (1) bekezdése szerint közölni kötelesek.

2. A második kérdés elemzéséről

75. A kérdést előterjesztő bíróság a második kérdéssel arra kíván választ kapni, hogy 2011/83 irányelv 8. cikke (4) bekezdésének alkalmazása esetén elegendő-e, ha valamely kereskedő a fogyasztókat a távollevők között kötött szerződés megkötését megelőzően kizárólag az elállási jogról tájékoztatja, semmi egyébről nem.

76. A fentieknek megfelelően a második kérdést kizárólag arra az esetre válaszolom meg, ha a Bíróság nem értene egyet az első kérdéssel kapcsolatban levont következtetésekkel, és ha az alapügy tárgyát képező reklámkatalógusra vonatkozik a 2011/83 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésében és 8. cikkének (4) bekezdésében rögzített tájékoztatási követelmények módosítása.

77. A második kérdést illetően egyetértek a felperes, Finnország, Lengyelország és a Bizottság által képviselt állásponttal. A 2011/83 irányelv 8. cikke (4) bekezdésének szövege szerint a kereskedőnek az elállási jog fennállásánál többről kell tájékoztatást nyújtania. E rendelkezés szerint a kereskedő számos információt „közöl”, köztük a 2011/83 irányelv 6. cikke (1) bekezdésének h) pontjában említett, a „szerződés felmondásának feltételei[t]”.²⁸

²⁶ Uo., 28. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

²⁷ Uo., 29. pont.

²⁸ Kiemelés tőlem.

78. Amint arra Finnország az írásbeli észrevételeiben rámutatott, a 2011/83 irányelv 6. cikkének (4) bekezdésében és 8. cikkének (1) bekezdésében előírt, a fogyasztókkal a szerződéskötést megelőzően közlendő információ – a Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint – alapvető jelentőséggel bír.²⁹ A Bíróság a 2011/83 irányelv jogelődjeinek egyikével, jelesül a 97/7 irányelvvel összefüggésben már megállapította, hogy „amennyiben az eladó honlapján található információk csak a fogyasztóval közölt linken keresztül érhetők el, a 97/7 irányelv 5. cikkének (1) bekezdése értelmében ezen információk nincsenek »közölve« a fogyasztóval, sem nem »kapja« meg azokat”.³⁰ Ez a jelen indítvány keretében a második kérdésre javasolt válasszal összhangban van.

79. Finnországhoz és a felpereshez hasonlóan³¹ elutasítom azokat az érveket, amelyek szerint a 2011/83 irányelv 8. cikkének (7) bekezdése, és az, hogy a kereskedő a 2011/83 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésében szereplő információt közli a fogyasztóval, és „a távollevők közötti szerződés megkötését követően – észszerű időn belül, de legkésőbb az áruk leszállításának időpontjában vagy a szolgáltatás teljesítésének megkezdésekor – tartós adathordozón visszaigazolást ad a fogyasztónak a megkötött szerződésről”, jelentőséggel bír a kereskedővel szemben a 2011/83 irányelvben előírt kötelezettség szempontjából, amely kötelezettség értelmében a fogyasztókat a szerződés mindaddig nem köti, amíg a kereskedők nem tájékoztatják őket az adott, távollevők között kötött szerződéstől való elálláshoz való jogukról.

80. A 2011/83 irányelv 8. cikkének (7) bekezdésében a szerződéskötést megelőzően közölt információk „visszaigazolása” és a „tartós adathordozó” hangsúlyos, mivel a 2011/83 irányelv lehetővé teszi a kereskedő számára, hogy a szerződéskötést megelőzően a releváns információt nem tartós adathordozón közölje. A kereskedő kizárólag akkor mentesül a 2011/83 irányelv 8. cikke (7) bekezdésének a) pontjában foglalt kötelezettség alól, ha a releváns információt tartós adathordozón „már” közölte. Ez egyértelműen következik a „kivéve, ha” kifejezés e rendelkezésben történő használatából. A (23) preambulumbekkezdés szintén releváns, mivel arra utal, hogy az információ tartós adathordozón történő közlésének célja a tárolás. Ezenfelül – amint azt a felperes előadta – ha a Németország által javasolt értelmezést kellene elfogadni, a 2011/83 irányelv 8. cikkének (4) bekezdése felesleges lenne.

81. Kiemelem azonban, hogy amennyiben a Bíróság egyetért az első kérdésre adandó válasszal kapcsolatos javaslataimmal, az alperesnek a reklámkatalógusban mindenképpen fel kell tüntetnie a 2011/83 irányelv 11. cikkének (1) bekezdése és I. mellékletének B. része szerinti elállásnyilatkozat-mintát, mivel az alapügy valószínűleg a tájékoztatási kötelezettségek 2011/83 irányelvben előírt módosulásának hatályán kívül esik.

3. Az alapvető jogok első és második kérdéssel kapcsolatos relevanciájáról

82. Az első és második kérdés megválaszolása céljából javasolt megközelítés az alperesek alapvető jogaiba ütközik, mivel arra kötelezi az alpereseket, hogy olyan kialakítást válasszanak, amelynek keretében a 2011/83 irányelvben előírt tájékoztatási követelmények oly módon teljesülhetnek, hogy a kereskedő a fogyasztóval minden információt a 2011/83 irányelv 6. cikke (1) bekezdésének és (34) preambulumbekkezdésének megfelelően, „egyértelműen és érthető módon” közöl. Ez az elállási jog fennállása mellett e jog gyakorlásának részleteire is vonatkozik. Amennyiben a Bíróság az első kérdésre javasolt válaszomat elfogadja, ez a 2011/83 irányelv I. mellékletének B. részében foglalt elállásnyilatkozat-mintának az alapügy tárgyát képező reklámkatalógusban történő feltüntetésének kötelezettségét is magában foglalja.

²⁹ Finnország utal a Bíróság 2017. szeptember 20-i Andriuc és társai ítéletére (C-186/16, EU:C:2017:703, 48. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). Az elállási jog jelentőségével kapcsolatban lásd: Mengozzi főtanácsnok Content Services ügyre vonatkozó indítványa (C-49/11, EU:C:2012:126, 28. pont).

³⁰ 2012. július 5-i Content Services ítélet (C-49/11, EU:C:2012:419, 37. pont).

³¹ Elismerem, hogy a felperes az első kérdés keretében érveket hozott fel a 2011/83 irányelv 8. cikke (7) bekezdésének a) pontjával kapcsolatban.

83. Mindez korlátozza az alperest abban, hogy – a Charta 16. cikke által védett módon – szabadon rendelkezessen a rendelkezésére álló gazdasági, műszaki és pénzügyi forrásokkal.³² Ez a reklámtevékenységgel összefüggésben a véleménynyilvánításnak és a tájékozódásnak a Charta 11. cikkén alapuló szabadságát is érinti, mivel a kereskedő köteles bizonyos információkat közölni.

84. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint azonban a vállalkozás Charta 16. cikkén alapuló szabadsága nem jelent korlátlan jogosultságot. Széles körű közhatalmi beavatkozásoknak vethető alá, amelyek a gazdasági tevékenység gyakorlásának közérdekből való korlátozásait jelenthetik.³³ Ezenfelül a Charta 16. cikkét a társadalomban betöltött feladatának megfelelően kell figyelembe venni.³⁴

85. Ezenfelül a Charta 11. és 16. cikkében védett alapvető jogok sem jelentenek korlátlan jogosultságot. Mindkét rendelkezésre vonatkoznak a Charta 52. cikkének (1) bekezdésében szereplő, indokolt korlátozások.³⁵ A Charta 52. cikkének (1) bekezdése szerint „az e Chartában elismert jogok és szabadságok gyakorlása csak a törvény által, és e jogok lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható. Az arányosság elvére figyelemmel, korlátozásaikra csak akkor és annyiban kerülhet sor, ha és amennyiben az elengedhetetlen és ténylegesen az Unió által elismert általános érdekű célkitűzéseket vagy mások jogainak és szabadságainak védelmét szolgálja.”

86. A 2011/83 irányelv 8. cikkének (4) bekezdése és 6. cikkének (1) bekezdése teljesíti a „törvény által” előírt korlátozás követelményét. A Charta 16. vagy 11. cikkének lényegét sem veszélyezteti az, hogy a kereskedőknek meghatározott távközlő eszközt kell alkalmazniuk. A kereskedők nem kötelesek hagyományos, papíralapú reklámkatalógust használni. Ennek használata esetén a kereskedőknek pusztán a 2011/83 irányelv 6. cikke (1) bekezdése teljes szövegének kell megfelelniük. Ez valamely termékkel kapcsolatos információ egy pontosan körülhatárolt területen történő elhelyezésének szabályozásához hasonló.³⁶

87. A Bíróság ítélkezési gyakorlatában elismerte, hogy a magas szintű fogyasztóvédelem olyan közérdekű jogos célkitűzésnek minősül, amely az uniós jog keretében kerül végrehajtásra.³⁷ A felek közötti, az 52. cikk (1) bekezdésével kapcsolatos egyetértés hiánya lényegében abban áll, hogy e célkitűzés megvalósítása során az arányosság elvét tiszteletben tartották-e.³⁸

88. E tekintetben az állandó ítélkezési gyakorlat szerint „az arányosság elve megköveteli, hogy az uniós intézmények aktusai ne haladják meg a szóban forgó szabályozás által követett jogos célok elérésére alkalmas és ahhoz szükséges mértéket, azaz amikor több alkalmas intézkedés közül lehet választani, a legkevésbé korlátozó jellegűt kell igénybe venni, és az okozott hátrányok nem lehetnek aránytalanok az elérni kívánt célokhoz képest.”³⁹

89. Egyetérttek a Bizottság által írásbeli észrevételeiben előadott érvekkel a tekintetben, hogy a kereskedő szabadságának korlátozása olyan kötelezettségnek felel meg, amelynek értelmében mindig olyan reklámeszközt kell választania, amely alkalmas arra, hogy az elállási jogra vonatkozó valamennyi információt magában foglalja. Nehéz elképzelni, hogy a 2011/83 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésében

32 2016. június 30-i Lidl ítélet (C-134/15, EU:C:2016:498, 27. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

33 Például: 2017. október 26-i BB construct ítélet (C-534/16, EU:C:2017:820, 36. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

34 Például: 2015. december 17-i Neptune Distribution ítélet (C-157/14, EU:C:2015:823, 66. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat); például: 2016. június 30-i Lidl ítélet (C-134/15, EU:C:2016:498, 30. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

35 A vállalkozás szabadságát illetően lásd legújabban: 2018. július 12-i Spika és társai ítélet (C-540/16, EU:C:2018:565, 36. pont); 2017. október 26-i BB construct ítélet (C-534/16, EU:C:2017:820, 37. pont). Lásd még például: 2016. június 30-i Lidl ítélet (C-134/15, EU:C:2016:498, 31. pont). A Charta 52. cikke (1) bekezdésének a véleménynyilvánítás szabadságára történő alkalmazását illetően lásd: 2016. május 4-i Philip Morris Brands és társai ítélet (C-547/14, EU:C:2016:325, 149. pont).

36 2016. május 4-i Philip Morris Brands és társai ítélet (C-547/14, EU:C:2016:325, 151. pont).

37 2015. december 17-i Neptune Distribution ítélet (C-157/14, EU:C:2015:823, 73. pont). Lásd még például: 2016. június 30-i Lidl ítélet (C-134/15, EU:C:2016:498, 32. pont).

38 Az arányosság elvének a vállalkozás szabadságával összefüggésben történő részletes elemzésével kapcsolatban lásd: Bobek főtanácsnok Lidl ügyre vonatkozó indítványa (C-134/15, EU:C:2016:169, 40–62. pont).

39 2016. június 30-i Lidl ítélet (C-134/15, EU:C:2016:498, 33. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

foglalt kötelezettségek hagyományos, papír alapú reklámkatalógusokra tekintettel történő fenntartása miatt ne igazodna kellőképpen e célkitűzés megvalósításához, vagy az miként terhelne a kereskedőket a szükségessé meghaladó mértékben. A 2011/83 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésében előírt információ mennyiségét illetően a Németország írásbeli észrevételeiben foglaltakhoz hasonló, általános megállapítások nem elegendők,⁴⁰ és önkényes az alperes által a tárgyaláson tett azon állítás, amely szerint a 2011/83 irányelv 8. cikke (4) bekezdésének alkalmazását vonja maga után az, hogy a kereskedők a távollevők között kötött szerződésekre tekintettel a reklámfelület több mint 20–30 százalékát kötelesek tájékoztatási kötelezettségek teljesítése céljából felhasználni, valamint azt a 2011/83 irányelv szövege sem támasztja alá.

90. A papír alapú reklámkatalógusokra technikai korlátozások nem vonatkoznak. Az alapügy körülményei között, amelyek szerint egyetlen kereskedő által értékesített egyetlen terméket kitéphető postai megrendelőlapal ellátott, hagyományos papír alapú reklámkatalógusban reklámozni, az információnak a 2011/83 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésében előírtaknak megfelelően „egyértelműen és érthető módon” történő közlése pusztán a katalógus méretének növelésével biztosítható. Az alperes által a tárgyaláson előadott érvekkel ellentétben nem értek egyet azzal, hogy az uniós jogalkotó a 2011/83 irányelv 8. cikkének (4) bekezdésében foglalt korlátozások egyikeként a „súlyról” rendelkezett volna, mivel e rendelkezés „korlátozott helyre vagy időre” utal.

91. Amint arra a Bíróság az írásbeli észrevételeiben rámutat, a 2011/83 irányelvben rögzített tájékoztatási követelmények kizárólag távollevők között kötött és üzlethelyiségen kívül kötött szerződésekre vonatkoznak. Ennélfogva nem haladják meg azt a mértéket, amely ahhoz szükséges, hogy biztosítsák a fogyasztóvédelem céljának elérését az olyan távollevők között kötött szerződésekre tekintettel, amelyek esetében a fogyasztó a szerződéskötést megelőzően nem vizsgálhatja meg az érintett árut, illetve nem tehet fel kérdéseket az üzlethelyiségben. Finnország érvelésének megfelelően a kereskedőt a távollevők között kötött szerződések esetében fokozott kötelezettség terheli, mivel a fogyasztó a vásárlásra vonatkozó döntés meghozatala előtt a szóban forgó termékeket személyesen nem vizsgálhatja meg. Ezt a (37) preambulumbekkezdés tükrözi.

92. Végezetül, az uniós jogalkotót széles körű mérlegelési jogkör illeti meg azokon a területeken, amelyek politikai, gazdasági és szociálpolitikai döntéseket igényelnek, illetve amikor összetett értékelést és mérlegelést kell végezni. Az alapügyben szereplőhöz hasonló körülmények között tehát az alperesnek a Charta 16. cikkén alapuló jogaiba történő beavatkozásnak nyilvánvalóan aránytalannak⁴¹ kell lennie ahhoz, hogy az a Charta 52. cikkének (1) bekezdése értelmében ne legyen indokolt. Nem nyert bizonyítást, hogy erről lenne szó.

4. Az első és második kérdésre adandó válaszlól

93. Ennélfogva azt javaslom, hogy a Bíróság az első és a második kérdésre a következőképpen válaszoljon:

- 1) A 2011/83 irányelv 8. cikke (4) bekezdésének alkalmazása tekintetében, azon kérdéssel összefüggésben, hogy a távközlő eszköz (a jelen ügyben a megrendelőlapot tartalmazó reklámkatalógus) esetében az információk megjelenítésére korlátozott hely vagy idő áll rendelkezésre, annak van jelentősége, hogy a távközlő eszköz (absztrakt értelemben) a jellegéből adódóan csak korlátozott helyet vagy időt biztosít.

⁴⁰ E tekintetben vö. 2017. március 30-i Verband Sozialer Wettbewerb ítélettel (C-146/16, EU:C:2017:243).

⁴¹ Kokott főtanácsnok Lengyelország kontra Parlament és Tanács ügyre vonatkozó indítványa (C-358/14, EU:C:2015:848, 87. és 89. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). Lásd még: Bobek főtanácsnok Lidl ügyre vonatkozó indítványának (C-134/15, EU:C:2016:169)

⁴² pontjában szereplő érvelés.

- 2) Amennyiben az első kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 2011/83 irányelv 8. cikke (4) bekezdése tárgyi hatályának meghatározása szempontjából a kereskedő által választott konkrét távközlő eszköz bír jelentőséggel, összeegyeztethető a 2011/83 irányelv 8. cikkének (4) bekezdésével és 6. cikke (1) bekezdésének h) pontjával az elállási jogról való tájékoztatásnak az elállási jog fennállására vonatkozó információra való korlátozása.

D. A harmadik kérdésre javasolt válasziról

94. Ezt a kérdést kizárólag arra az esetre válaszolom meg, ha – a fent ismertetett javaslatok ellenére – az első kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 2011/83 irányelv 8. cikke (4) bekezdésének tárgyi hatályát a kereskedő által a konkrét esetben választott, kialakítással csak korlátozott helyet vagy időt biztosító távközlő eszköz határozza meg.

95. A harmadik kérdésre adandó választ illetően az alábbiak tekintetében nincsen egyetértés.

96. Egyrészt a felperes és a Bizottság azzal érvel, hogy az elállásnyilatkozat-mintát – a 2011/83 irányelvben foglalt feltételek alapján – akkor is közölni kell a fogyasztóval, ha a 8. cikk (4) bekezdése alkalmazandó. A felperes előadja, hogy ezt a 2011/83 irányelv I. mellékletének B. részében használt megfogalmazás tükrözi azzal, hogy e mintára akként utal, hogy azt a reklámtevékenységet végző kereskedő részére kell megküldeni.

97. A Bizottság azzal érvel, hogy a 2011/83 irányelv 6. cikke (1) bekezdésének h) pontja szerint a fogyasztót a távollevők között kötött vagy üzlethelyiségen kívül kötött szerződés mindaddig nem köti, amíg a kereskedőnek egyértelműen és érthető módon tájékoztatást nem nyújt a fogyasztónak – elállási jog fennállása esetén – az említett jog gyakorlásának a 11. cikk (1) bekezdése szerinti feltételeiről, határidejéről és a vonatkozó eljárásokról, *valamint* az I. melléklet B. részében meghatározott elállásnyilatkozat-mintáról.⁴² E rendelkezés szövege szerint tehát a kereskedő kötelezettségei közé tartozó mindkét említett kötelezettség vonatkozik az olyan távközlő eszköz alkalmazásának esetére is, amelyek vonatkozásában az információk megjelenítésére korlátozott hely vagy idő áll rendelkezésre. A Bizottság megjegyzi, hogy az I. melléklet B. részében szereplő elállásnyilatkozat-minta rövid, valamint hogy a 2011/83 irányelv 8. cikkének (1) bekezdése értelmében a kereskedő a 2011/83 irányelv 6. cikke (1) bekezdésében előírt információt az alkalmazott távközlő eszköznek megfelelő módon közölheti. Ez további rugalmasságot biztosít a kereskedő számára.

98. Másrészt – a Lengyelország és Németország által némileg támogatott – Finnország előadja, hogy az elállásnyilatkozat-minta nem tartozik a 2011/83 irányelvben hivatkozott, az elállási jogra vonatkozó „tájékoztatás” körébe, így a 8. cikk (4) bekezdésének alkalmazása esetén azt nem kell a fogyasztóval a szerződéskötést megelőzően közölni. Az elállásnyilatkozat-minta inkább olyan dokumentum, amelynek révén a fogyasztó tájékoztathatja a kereskedőt a szerződéstől való elállásra irányuló szándékáról. Amennyiben a jogalkotó szándéka arra irányult volna, hogy az elállásnyilatkozat-mintát a tájékoztatás körébe vonja, erről a 2011/83 irányelv 8. cikkének (4) bekezdésében kifejezetten rendelkezett volna. Az elállásnyilatkozat-minta nem minősül olyan „tájékoztatásnak”, ami befolyásolná a vásárlónak a távollevők között kötött szerződés tárgyának megvásárlására vonatkozó döntését.

99. Finnország utal továbbá a 2011/83 irányelv 8. cikkének (5) bekezdésére, és arra, hogy a 2011/83 irányelv hatálya kiterjed a telefonos értékesítésekre. Ez azt mutatja, hogy a jogalkotó nem kívánta az elállásnyilatkozat-mintát a tájékoztatás körében szerepeltetni, mivel a mintát telefonon keresztül technikailag lehetetlen továbbítani. Finnország megjegyzi, hogy az elállásnyilatkozat-minta később, a 2011/83 irányelv 8. cikkének (7) bekezdése szerinti tartós adathordozón is megküldhető. Lengyelország a telefonon keresztül megkötött szerződések példáját olyan kommunikációs technológia példaként hozza fel, amelybe az elállásnyilatkozat-mintát lehetetlen beilleszteni.

⁴² A Bizottság észrevételeiben szereplő kiemelés.

100. Arra a következtetésre jutottam, hogy a 2011/83 irányelv 8. cikke (4) bekezdésének alkalmazása esetén a kereskedők nem kötelesek a 2011/83 irányelv I. mellékletének B. részében foglalt elállásnyilatkozat-mintát a szerződéskötést megelőzően közölni.

101. Habár elismerem, hogy – nem meglepő módon – a Bizottságnak a 2011/83 irányelvről szóló iránymutatása⁴³ alátámasztja a Bizottság alapeljárásban képviselt álláspontját – például a telefonhívásokkal kapcsolatban annak előadásával, hogy a minta tartalmát a fogyasztónak telefonon keresztül kell kifejtetni⁴⁴ –, a 2011/83 irányelv e tekintetben kifejezett rendelkezést nem tartalmaz. Másképpen megfogalmazva, a 2011/83 nem tartalmaz előírást olyan kommunikációs eszközökkel kapcsolatban, amelyeken az elállásnyilatkozat-mintát lehetetlen vagy nehézkes lenne rendelkezésre bocsátani. Ez arra utal, hogy talán a jogalkotó szándéka nem irányult arra, hogy a kereskedők a mintát ilyen körülmények között rendelkezésre bocsássák.

102. Általánosabban megfogalmazva, előfordulhat, hogy a kereskedők arra való kötelezése, hogy az elállásnyilatkozat-mintát akkor is rendelkezésre bocsássák, ha a 2011/83 irányelv 8. cikkének (4) bekezdése alkalmazandó, összeegyeztethetetlen e rendelkezés és a 2011/83 irányelv – a kereskedők szükségtelen terhelésének elkerülése iránti igényre vonatkozó – 6. cikke (1) bekezdésének eredetével.⁴⁵

103. Végezetül, a 2011/83 irányelv 11. cikke (1) bekezdésének b) pontja szerint a fogyasztó a szerződéstől erre irányuló egyértelmű nyilatkozattal is elállhat. A fogyasztók nem kötelesek az I. melléklet B. részében szereplő elállásnyilatkozat-mintát alkalmazni. Ez alátámasztja Finnország azon érvét, hogy a 2011/83 irányelvben szereplő „tájékoztatás” szó akként értelmezhető, hogy nem foglalja magában a fogyasztó által a távollevők között kötött szerződéstől történő elállás céljából alkalmazott eszközt. Az általam javasolt megoldás tehát nem sérti a fogyasztóvédelem magas szintjét.

104. Ennélfogva azt javaslom, hogy a Bíróság a harmadik kérdésre a következőképpen válaszoljon:

- (3) Amennyiben az első kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 2011/83 irányelv 8. cikke (4) bekezdése tárgyi hatályának meghatározása szempontjából a kereskedő által választott konkrét távközlő eszköz bír jelentőséggel, a távollevők közötti szerződés megkötése előtt nem kötelező csatolni a távközlő eszközhöz a 2011/83 irányelv I. mellékletének B. része szerinti elállásnyilatkozat-mintát.

VI. Véggöveztetés

105. A fenti megfontolások tükrében azt javaslom a Bíróságnak, hogy a Bundesgerichtshof (szövetségi legfelsőbb bíróság, Németország) által előterjesztett kérdésekre a következőképpen válaszoljon:

- 1) A fogyasztók jogairól, a 93/13/EGK tanácsi irányelv és az 1999/44/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról, valamint a 85/577/EGK tanácsi irányelv és a 97/7/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2011. október 25-i 2011/83/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv 8. cikke (4) bekezdésének alkalmazása tekintetében, azon kérdéssel összefüggésben, hogy a távközlő eszköz (a jelen ügyben megrendelőlapot tartalmazó reklámkatalógus) esetében az információk megjelenítésére korlátozott hely vagy idő áll-e rendelkezésre, annak van jelentősége, hogy a távközlő eszköz (absztrakt értelemben) a jellegéből adódóan csak korlátozott helyet időt biztosít.

⁴³ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/crd_guidance_en_0.pdf.

⁴⁴ Uo., 34. o.

⁴⁵ Lásd a „Tájékoztatási követelmények” cím alatt: Note from the Presidency, Working Party on Consumer Protection and Information, 2009. május 13., 9833/09, CONSOM 113, JUSTCIV 122, CODEC 720, 11. o.

- 2) Amennyiben az első kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 2011/83 irányelv 8. cikke (4) bekezdése tárgyi hatályának meghatározása szempontjából a kereskedő által választott konkrét távközlő eszköz bír jelentőséggel, összeegyeztethető a 2011/83 irányelv 8. cikkének (4) bekezdésével és 6. cikke (1) bekezdésének h) pontjával az elállási jogról való tájékoztatásnak az elállási jog fennállására vonatkozó információra való korlátozása.
- 3) Amennyiben az első kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 2011/83 irányelv 8. cikke (4) bekezdése tárgyi hatályának meghatározása szempontjából a kereskedő által választott konkrét távközlő eszköz bír jelentőséggel, a távollevők közötti szerződés megkötése előtt nem kötelező csatolni a távközlő eszközhöz a 2011/83 irányelv I. mellékletének B. része szerinti elállásnyilatkozat-mintát.